

บทที่ 1

บทนำ : จิตวิทยาสังคมกับการศึกษา

(Social Psychology and Education)

1. ความหมายของจิตวิทยาสังคมประยุกต์ทางการศึกษา
2. ทำไมจึงต้องประยุกต์จิตวิทยาสังคมมาใช้ในการศึกษา
3. ขอบเขตและเนื้อหาวิชาจิตวิทยาสังคมประยุกต์ทางการศึกษา

1. ความหมายของจิตวิทยาสังคมประยุกต์ทางการศึกษา

จิตวิทยาสังคม เป็นการศึกษาที่จะพยายามเข้าใจ ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของมนุษย์ซึ่งได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เช่น การศึกษาบทบาทสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับกลุ่ม กลุ่มกับบุคคล กลุ่มกับกลุ่ม เป็นต้น

การศึกษา เป็นกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อที่จะให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงาม มีความรู้ความสามารถ ทักษะเพิ่มขึ้น มีทัศนคติไปในทางที่ดี สามารถที่จะปรับตัวได้เป็นอย่างดีในสังคม

จิตวิทยาสังคมประยุกต์ทางการศึกษา จึงเป็นวิชาที่นำเอาความรู้ทางจิตวิทยาสังคมมาใช้ในการทางการศึกษา เพื่อทำความเข้าใจสภาพการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในระบบโรงเรียน โดยเน้นที่บทบาทสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และบุคลากรอื่นๆ ที่เป็นองค์ประกอบของโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับตลอดจนประสบการณ์ต่างๆ ภายในห้องเรียนและโรงเรียนไปปฏิบัติได้จริง ๆ ในสังคมภายนอก

2. ทำไมจึงต้องประยุกต์จิตวิทยาสังคมมาใช้ในการศึกษา

เหตุผลที่นำจิตวิทยาสังคมมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาก็เนื่องมาจาก

2.1 การศึกษาเป็นระบบย่อยระบบหนึ่งของสังคม ซึ่งจะต้องดำเนินงานไปพร้อม ๆ กับกระแสอื่นไหวของระบบสังคมโดยส่วนรวม เราจะแก้ปัญหาทางการศึกษาไม่ได้ถ้าเราไม่เข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคม

ระบบการศึกษาหล่อหลอมคนออกมาตามสภาพสังคมและวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ ต้องการให้เป็น ดังนั้น เราจึงต้องพิจารณาห้องเรียนและโรงเรียนในฐานะที่เป็นระบบสังคมย่อยระบบหนึ่งซึ่งเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เราจะทำความเข้าใจว่าระบบการศึกษาได้หล่อหลอมบุคคลให้เป็นพฤติกรรมอันเป็นที่พึงปรารถนาของสังคมหรือไม่ ระบบการศึกษาพัฒนาสังคมหรือสอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมหรือไม่ การศึกษาในโรงเรียนของเราได้สร้างความรู้ใหม่และสอนวิธีที่นักเรียนจะนำไปประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบันหรือสังคมภายนอกโรงเรียนหรือไม่ สังคมในโรงเรียน ในห้องเรียนได้สอนให้นักเรียนรู้แนวทางที่จะนำไปปฏิบัติตนในสังคมภายนอกหรือไม่

จากปัญหาหรือคำถามดังกล่าว แนวความคิดทางด้านจิตวิทยาสังคมจะสามารถช่วยให้เราทำความเข้าใจ และหาทางแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้

2.2 ผู้สอนโดยทั่วไปไม่ได้คำนึงถึงสภาพหรือระบบของสังคมที่ตนอาศัยอยู่ หากแต่สนใจเฉพาะเนื้อหาสาระของวิชาที่ตนสอนเพียงอย่างเดียว ซึ่งบางครั้งนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ยาก ทั้งนี้เพราะผู้ที่ทำหน้าที่เป็นครูได้ลืมไปว่าห้องเรียนแต่ละห้องก็เปรียบเสมือนสังคมหน่วยเล็ก ๆ หลาย ๆ หน่วยที่ประกอบเป็นโครงสร้างของสังคมใหญ่ คือ โรงเรียน ระบบสังคมของโรงเรียนก็เปรียบได้กับหน่วยสังคมที่จำลองมาจากสังคมใหญ่คือ ประเทศชาตินั่นเอง ด้วยเหตุนี้ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการสอนโดยเฉพาะครู และนักการศึกษาจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจทางด้านจิตวิทยาสังคมเป็นอย่างยิ่ง เพราะจิตวิทยาสังคมเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงบทบาท และการทำงานของครูในเรื่องบุคลิกภาพ การเป็นผู้นำ ทักษะคติและบทบาทต่าง ๆ แรงจูงใจ ความสัมฤทธิ์ผล ตลอดจนบรรยากาศภายในห้องเรียน

2.3 เราสามารถที่จะทราบถึงสภาพของสังคมใหญ่ได้จากการสังเกตสภาพภายในโรงเรียน และห้องเรียน แสดงว่าการเปลี่ยนแปลงค่านิยมต่าง ๆ ของคนในสังคมมีอิทธิพลต่อการบริหาร การปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในโรงเรียน ปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ ในสังคมที่แวดล้อมโรงเรียนจะส่งผลกระทบต่อสภาพภายในห้องเรียน และการเรียนรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมด้วย เช่น ปัญหาการลักเล็กขโมยน้อย ปัญหาการก้าวยาสเสพติด โรงเรียนหรือเด็กนักเรียนที่อาศัยอยู่ในถิ่นที่มีอาชญากรรมประเภทนี้ชุกชุมก็จะมีผลกระทบต่อการบริหารโรงเรียน จะต้องเข้มงวดกวดขันความประพฤติของนักเรียนมากกว่าโรงเรียนในถิ่นอื่น

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนตลอดจนการเปลี่ยนแปลงการบริหารและนโยบายต่าง ๆ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน ทำให้ครูจะต้องปรับตัวเพื่อจะได้ทำหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพ ช่วยให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความสามารถสูงสุดที่เขาเมื่ออยู่

ครูจึงต้องอาศัยความรู้ทางด้านจิตวิทยาสังคมเพื่อจะได้เข้าใจลักษณะของการรวมกลุ่ม ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มรวมทั้งปัญหาทางด้านสังคมต่างๆ

2.4 ในปัจจุบัน ถึงแม้จะได้เริ่มมีการนำความรู้ทางจิตวิทยาสังคมมาใช้ในการศึกษาบ้างแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่เป็นที่แพร่หลายหรือนำไปปฏิบัติกันอย่างจริงจัง ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากสาเหตุใหญ่ ๆ 2 ประการคือ

1. ความลำบากในการดำเนินงานวิจัย และการศึกษาทดลองกับนักเรียนในโรงเรียน
2. ความแตกต่างในพื้นฐานการศึกษา ทักษะและประสบการณ์ของครู นักการศึกษา และนักจิตวิทยาสังคม

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงทำให้ปัญหาที่เกี่ยวกับกลุ่ม และสังคมในโรงเรียนไม่ค่อยได้รับความสนใจ เนื่องจากขาดผู้ที่นำความรู้ทางจิตวิทยาสังคมไปใช้ในโรงเรียน

นอกจากนั้น ความรู้ทางด้านจิตวิทยาสังคมในประเทศไทย ยังแพร่หลายอยู่ในวงแคบ ๆ ไม่การสอนในระดับปริญญาตรีเพียง 2 – 3 แห่ง รวมทั้งยังขาดแคลนในเรื่องตำราที่กล่าวถึงจิตวิทยาสังคมอย่างลึกซึ้ง การวิจัยเกี่ยวกับสังคมไทยและข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์ในโรงเรียน

จากเหตุผล 3 – 4 ประการดังกล่าวข้างต้น จึงได้มีการนำเอาจิตวิทยาสังคมมาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

3. ขอบเขตและเนื้อหาวิชาของจิตวิทยาสังคมประยุกต์ทางการศึกษา

จิตวิทยาสังคมประยุกต์ทางการศึกษา จะพิจารณาถึงองค์ประกอบต่างๆ ในโครงสร้างของโรงเรียนซึ่งมีอิทธิพลต่อผู้บริหาร ครู นักเรียน และบุคลากรอื่น ๆ โดยวิธีการศึกษาทำความเข้าใจในพฤติกรรมต่างๆ ที่เป็นผลมาจากบทบาทสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อิทธิพลของโรงเรียนต่อการเรียนรู้ทางสังคมของนักเรียน ขบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในโรงเรียน การรับรู้ระหว่างครูกับนักเรียน อิทธิพลของกลุ่มที่มีต่อแรงจูงใจในการเรียน การทำตามกลุ่ม ทักษะการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมตามแก้ปัญหาภายในกลุ่ม การสื่อสารในโรงเรียนและห้องเรียน รวมทั้งการเป็นผู้นำในโรงเรียน

กล่าวโดยสรุป **จิตวิทยาสังคมประยุกต์ทางการศึกษา** มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจสภาพการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในระบบโรงเรียน และชี้ให้เห็นวิธีการที่จะปรับปรุงแก้ไขสภาพการณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับระบบสังคมปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับตลอดจนประสบการณ์ต่างๆ ภายในโรงเรียนนี้ไปปฏิบัติได้จริง ๆ ในสังคมภายนอก

คำถามสำหรับบทที่ 1

1. เหตุใดจึงนำวิชาจิตวิทยาสังคมมาใช้ในการศึกษา ?
2. การนำวิชาจิตวิทยาสังคมมาประยุกต์ใช้ทางการศึกษามีประโยชน์อย่างไร ?

บรรณานุกรม

1. คณะอาจารย์แผนกวิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตวิทยาการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : มงคลการพิมพ์, 2514.
2. มุกดา ศรียงค์ และลัดดา กิติวิภาต. “บทนำ” เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาจิตวิทยาสังคมประยุกต์ทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2523.
3. สุภางค์ นีรัญบุรณะ. “สังคมวิทยาการศึกษา” วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ.

Bibliography

1. Bany, Mary A. and Johnson, Lois V. *“Social Psychology and Education.”* Educational Social Psychology. New York : Macmillan Publishing Co., inc., 1975.
2. Berkowitz, Leonard. *“Introduction.”* The Science of Social Psychology. Hinsdale : The Dryden Press, 1975.
3. McDavid, John W. and Harari, Herbert. *Psychology and Social Behavior.* New York : Harper & Row Publishers, 1974.